

Tüberküloz Mastit

Prof. Dr. Tansu Ulukavak Çiftçi
Gazi ÜTF Göğüs Hastalıkları AD

Tüberküloz

Tüberküloz

M. tuberculosis 'in neden olduğu granülom ve nekroz oluşumu ile karakterize bir infeksiyon hastalığıdır.

Dünyada tüberküloz

- Dünya nüfusunun %23'ü tüberküloz (tb) basili ile enfektedir
- Dünyada ölümlerin ilk 10 sebebinden biri tb'dur
- 2017'de tb hastalığı nedeniyle 1.6 milyon kişi ölmüştür
- 2000 ve 2017 yılı karşılaştırıldığında:
  - HIV (-) hastalarda tb ölümleri %29, HIV (+)'lerde ise %4 azalmıştır.
  - Ancak her 3 HIV hastasının birinin ölüm nedeni hala tb

WHO 2018

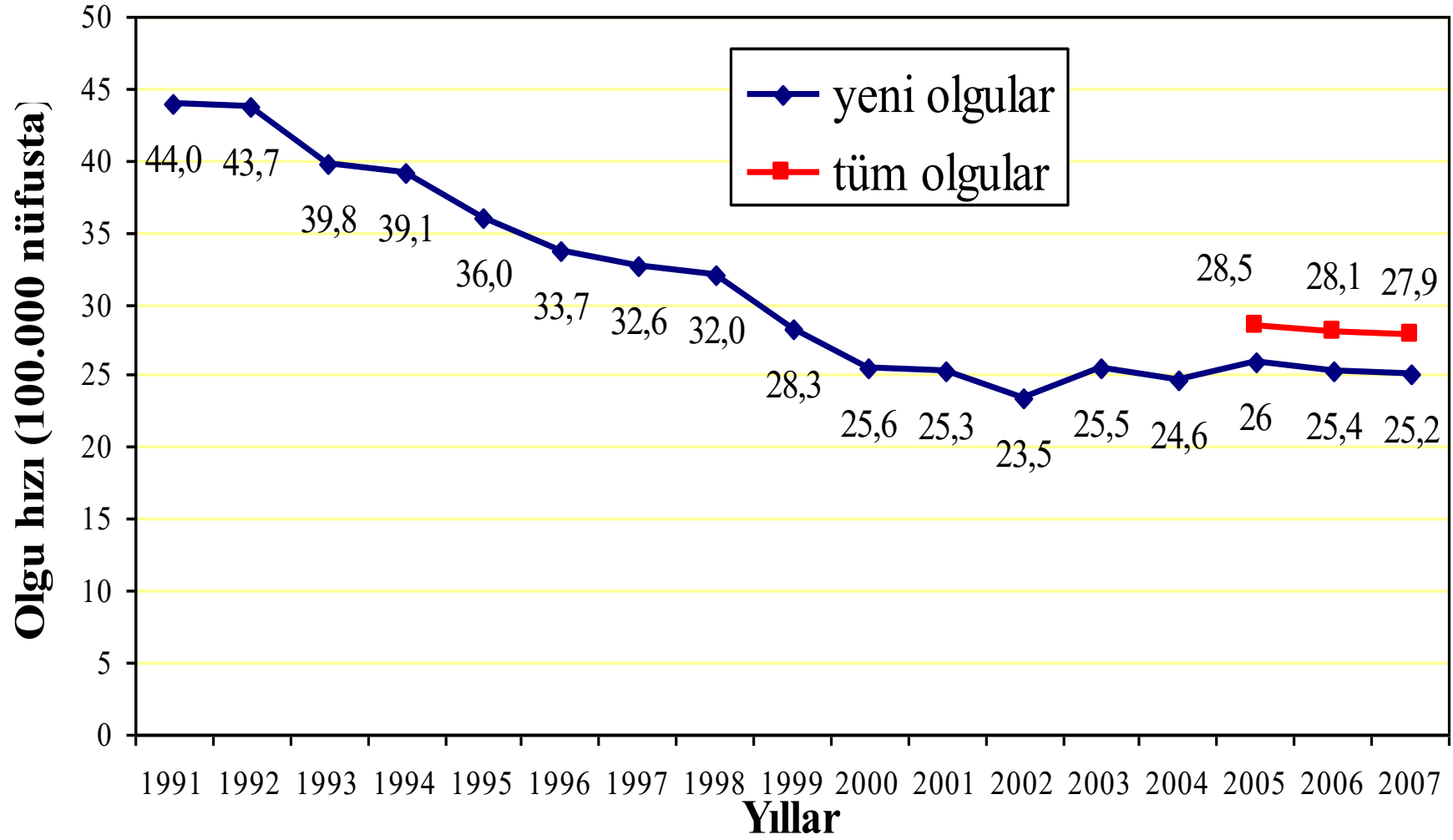
Dünyada tüberküloz

- Tüm tb olgularının %97'si ve tb ölümlerinin %95'i düşük ve orta gelirli ülkelerde
- Toplam hasta sayısının 2/3'si 8 ülkede yaşayan insanlar arasında:
  - Hindistan
  - Çin
  - Endonezya
  - Filipinler
  - Pakistan
  - Nijerya
  - Bangladeş
  - Güney Afrika

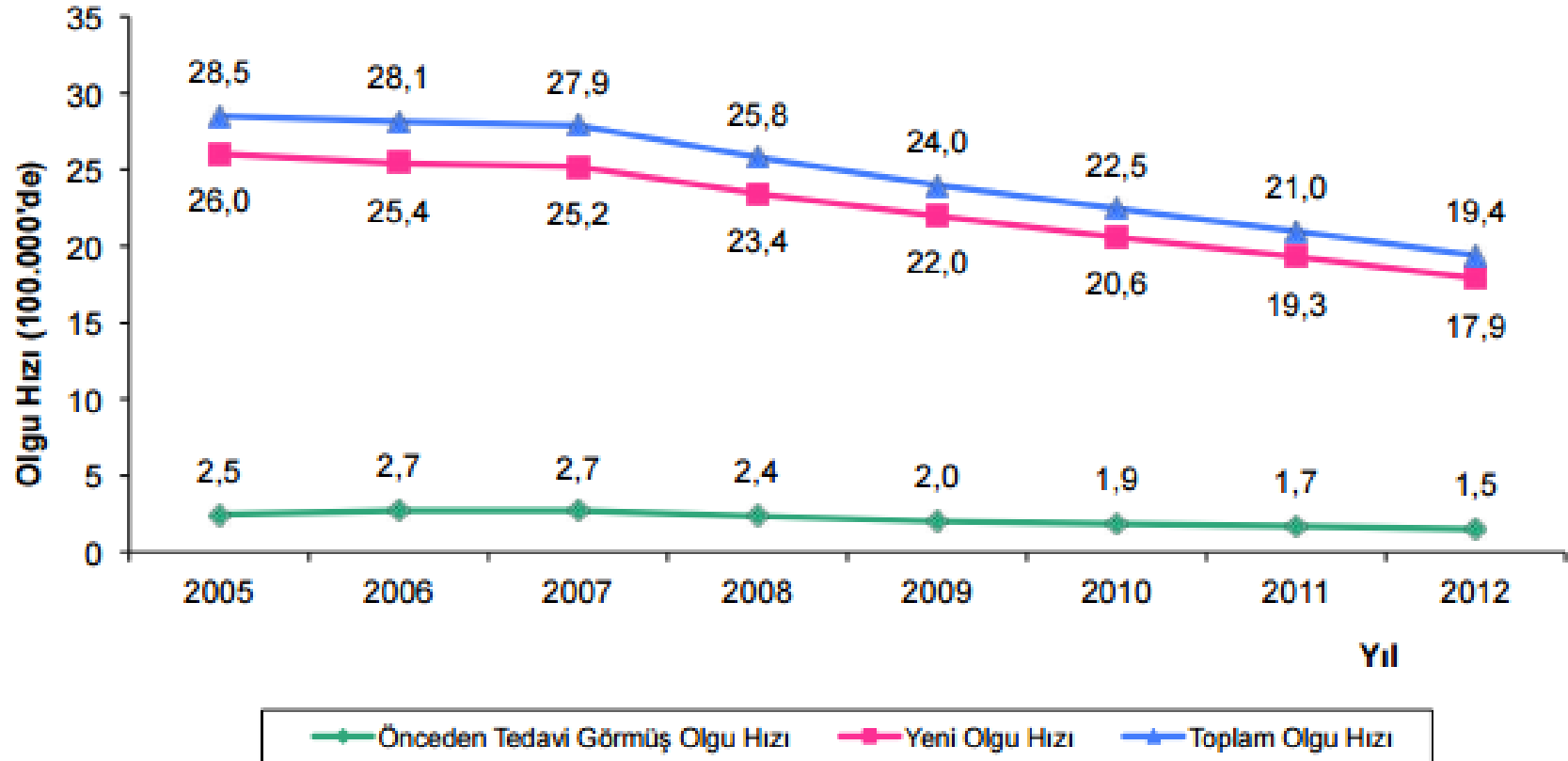
WHO 2018

Türkiye'de TB olgu hızı, (100.000 nüfusta)

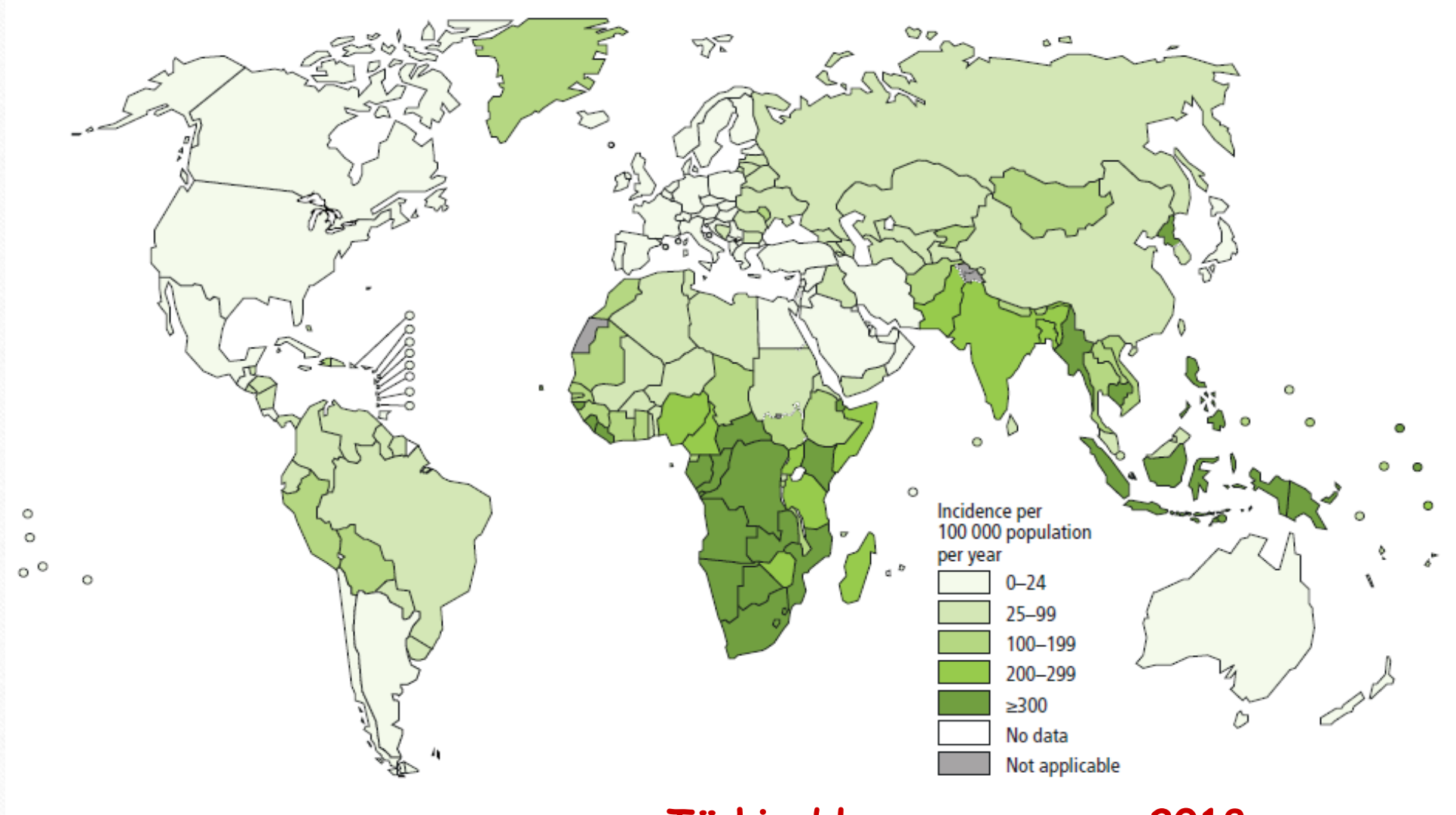
Türkiye'de verem savaşı 2009 raporu

YILLARA GÖRE TB OLGU HIZLARI, 2005-2012

Türkiye'de verem savaşı 2014 raporu

Ülkelere Göre Tahmini TB İnsidans Hızları, 2016 (Global Tuberculosis Report 2017)

Türkiye'de verem savaşı 2018 raporu

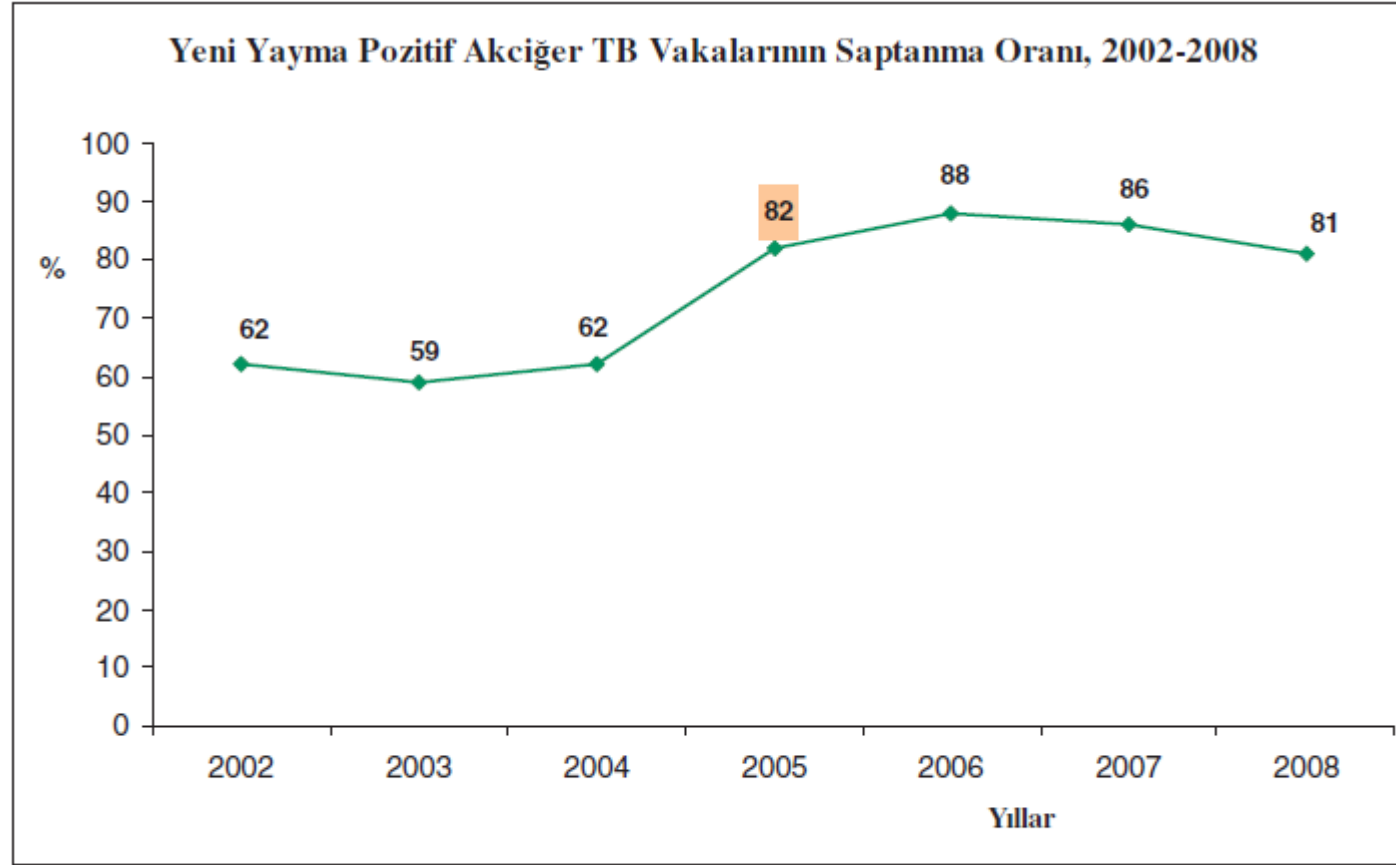

Tablo 1. DSÖ Bölgelerine Göre Tahmini TB Hastalık Yükü, 2016 (Yüz bin nüfusta)*

BÖLGE	Tahmini İnsidans (100.000'de)	Tahmini Mortalite (100.000'de)
Afrika Bölgesi	254	72
Güney Doğu Asya Bölgesi	240	35
Doğu Akdeniz Bölgesi	114	13
Batı Pasifik Bölgesi	95	5,7
Avrupa Bölgesi	32	3,4
** TÜRKİYE	18	0,62
Amerika Bölgesi	27	2,3
DÜNYA GENELİ	140	22

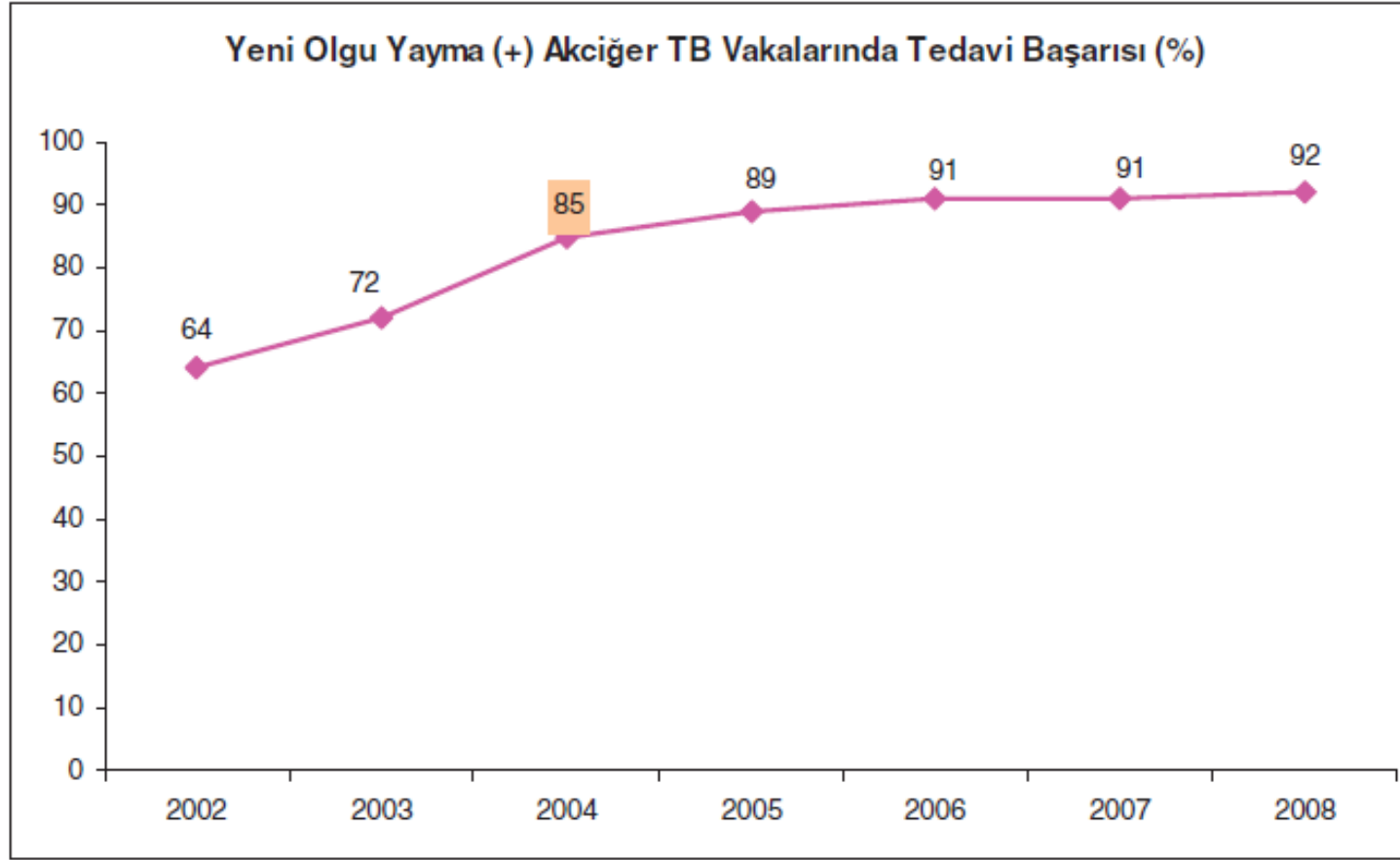
-
- DSÖ'nün 1991'de ortaya koyduğu hedef: varolan yayma pozitif olguların %70'ini bulmak ve bunların %85'ini Doğrudan Gözetimli Tedavi (DGT) programları ile başarı ile tedavi etmek

-
- Bu hedefe 2000 ve 2005 yılında ulaşılamamıştır.
  - 2007'de yeni yayma pozitif hastalar için olgu bulma oranına ve tedavi başarısı oranına 36 ülkede ulaşılmıştır (Türkiye dahil)

Şekil 3. Yeni Yayma Pozitif Akciğer TB Vakalarının Saptanma Oranları (DSÖ Verileri)

Türkiye'de verem savaşı 2011 raporu

4. Yeni Yayma Pozitif Akciğer TB Vakalarında Tedavi Başarısı, 2002-2008 (DSÖ Verileri)

Tüberküloz tanı yöntemleri

- Direkt mikroskopi teknikleri
- Kültür yöntemleri
- Moleküler yöntemler
- Serolojik testler
- Histopatolojik yöntemler

Direkt Mikroskopi Yöntemleri

Balgam yayma

- Tb tanısında ilk başvuru olan yöntem, mikroskopik olarak, Ziehl-Neelsen ile boyanmış balgam yaymasında (aside dirençli basil) ARB aranmasıdır.
- Sensitivitesi yaklaşık %70, spesifitesi %90

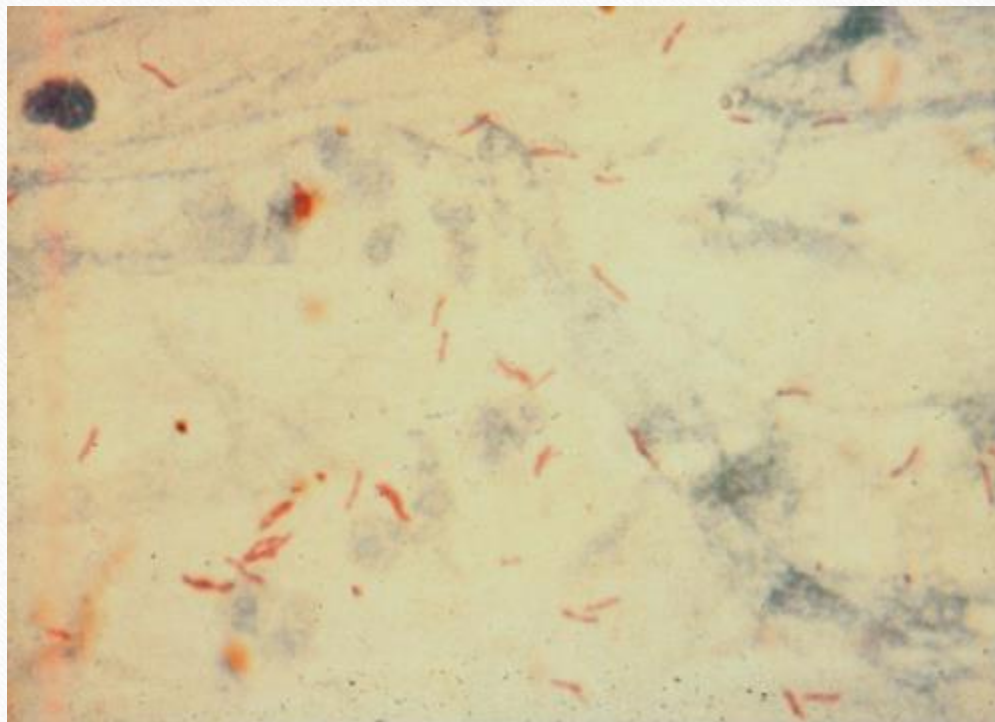
*Diagnosis of TB in Adults and Children CID
2017:64 (15 January)*

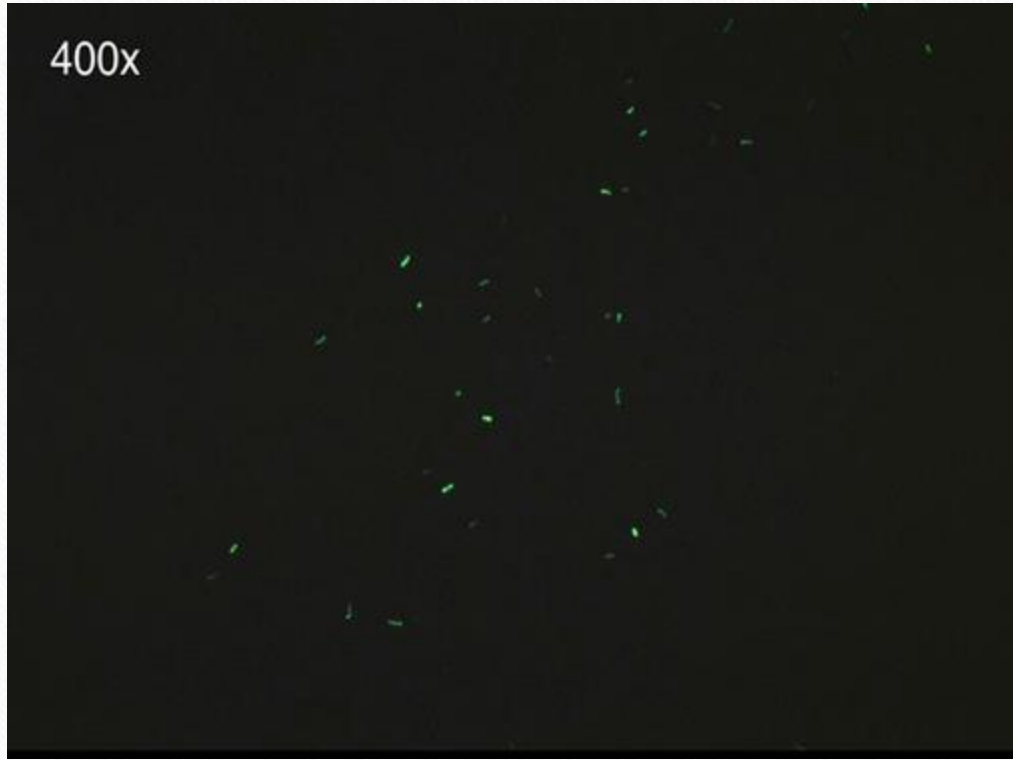
---

2 boyama tekniđi vardır:

1. Karbolfuksin metodu (Ziehl-Neelsen Kinyoun): aside dirençli organizmalar kırmızı görülür
2. Florokrom metodu (Auramin-o): aside dirençli organizmalar sarı-turuncu renkte floresan verir şekilde görülür

400x

-
- Yaymada görülebilmesi için balgamın her mililitresinde 5000-10000 basil bulunması gerekmektedir

Kültür

-
- Altın standart tanı yöntemi
  - Sensitivitesi %88-98, spesifisitesi %98
  - Beraberinde ilaç duyarlılık testi de yapılabilir.

Moleküler Yöntemler

Moleküler yöntemler

---

2 tip moleküler yöntem vardır:

1) Probe-based (non-sequencing) test (**Nucleic Acid Amplification Test: NAAT** olarak da bilinir). Bazı NAAT testleri gen üzerine kodlanmış ilaç rezistansını saptayabilir

2) Sequence-based assay

1) Nükleik asit amplifikasyon testi (NAAT)

- *Polymerase Chain Reaction (PCR)*
- Transcription mediated amplification (TMA)
- Standard displacement amplification (SDA)
- Ligation chain reaction (LCR)

1) Nükleik asit amplifikasyon testi (NAAT)

- Mikobakterin spesifik nükleik asit dizisinin saptanabilecek düzeye gelinceye kadar çoğaltılması esasına dayanmaktadır.
- Çoğaltılması (replikasyon) istenen DNA örneği replikasyon için gereken diğer maddeler ile birlikte bir tüpe konarak 3 değişik ısıda bir siklus içersinde tutulur.

-
- Gen üzerine kodlanmış ilaç rezistansını saptayabilir
  - Hızlı tanı (24-48 saat) ve *M. tuberculosis complex*'i saptamak için kullanılır.
  - 2 tane FDA onaylı NAAT vardır:
    - Amplified Mycobacterium tuberculosis Direct (MTD)
    - Xpert MTB/RIF test

2) Sequence-based assay

- Mutasyonun genetik olarak tanımlanması ve ilaç rezistansının saptanmasında NAAT'e göre daha başarılıdır.

---

3 metaanalize göre;

- ARB (+) ise NAAT'in sensitivitesi %96 ve spesifisitesi %85
- ARB (-) iken NAAT'in sensitivitesi %66, spesifisitesi %98

*Greco S. Current evidence on diagnostic accuracy of commercially based nucleic acid amplification tests for the diagnosis of pulmonary tuberculosis. Thorax 2006; 61:783-90

-
- ARB'ye bakılmaksızın NAAT'in sensitivitesi %85 ve spesifisitesi %97

*Ling DI. Commercial nucleic-acid amplification tests for diagnosis of pulmonary tuberculosis in respiratory specimens: meta-analysis and meta-regression. PLoS One 2008; 3:1536

-
- ARB (+) olgularda, tüberkülozu non tb mikobakterilerden ayırmada positive predictive value çok iyidir (>%95)
  - ARB (-) olgularda tb varlığını %50-80 oranında saptar.

*Diagnosis of TB in Adults and Children. CID 2017:64 (15 January)

Serolojik Yöntemler

Serolojik yöntemler 3 gruptur:

- Mikobakterilere özgü antiijenleri saptayanlar
- Özgül antiijenlere karşı gelişen antikorları saptayanlar
- Tüberküloz infeksiyonu sırasında üretimi artan interferon gamma ölçümü yapanlar

Latent Tb İnfeksiyonu Tanısı

Latent Tüberküloz İnfeksiyonu (LTBI) Tanısı

---

1. Tuberculin Purified Protein Derivative: PPD (Tuberculin Skin Test: TST)
2. Interferon-gamma release assays (IGRAs)

-
1. Tuberculin Purified Protein Derivative: PPD (Tuberculin Skin Test: TST)

Tuberculin Skin Test (TST)

- Tüberkül basil kültürü filtresinden protein presipitasyonu ile izole edilir. Tüberkulinler denilen antijenik ögeleri içerir.
Purified Protein Derivative (PPD)
- Tb basili ile enfekte olan kişilerde 4-8 haftada TST pozitifleşir.

-
- Tb basiline bağlı geç tip aşıırı duyarlılık sonucu pozitif olur.
  - BCG aşısı ile de pozitifleşir.
  - Aktif tüberküloz hastalığı tanısında kullanılmaz

Latent Tüberküloz İnfeksiyonu (LTBI) Tanısı

---

1. Tuberculin Purified Protein Derivative: PPD (Tuberculin Skin Test: TST)
2. Interferon-gamma release assays (IGRAs)

---

2. Interferon-gamma release assays (IGRAs)

Interferon-gamma release assays (IGRAs)

- IGRAs, hücresel immün yanıtı gösteren bir kan tahlilidir.
- *M. tuberculosis*'e karşı early secretory antigen tb (ESAT-6) P-10) stimülasyonu ile T hücrelerinin culture filtrate protein (CFP10) ümüdür.
- ESAT-6 ve CFP-10 *M. tuberculosis* e özgüdür. *M. bovis* ve hemen hemen hiçbir nontb mikobakteride bulunmamaktadır.
- Tb basili ile karşılaşmış kişilerin T lenfositleri bu iki antijeni tanırken BCG aşısı olsun olmasın sağlıklı bireylerin T lenfositleri tanımamaktadır

Interferon-gamma release assays (IGRAs)

- Aktif tb hastalığı tanısında kullanılmaz
- LTBI'da tb gelişme ihtimalini öngörmede de kullanılmaz.
- Booster etki söz konusu değildir.
- 24-48 saatte sonuç alınır.
- TST gibi intra ve inter okuyucu uyumsuzluğu söz konusu değildir.

IGRAs

---

1. **Quantiferon-TB Gold In-Tube (QFT-GIT)**

(Cellestis Limited, Carnegie, Australia)

2. **T-SPOT.TB assay** (Oxford Immunotec, Abingdon, United Kingdom)

İkisi de FDA onaylı, Kanada ve pek çok Avrupa ülkesinde geçerli.

Tüberküloz Mastit

İnsidans

- Tüm tb olgularının %17.9'u ekstrapulmoner tb'dur. Tb mastit ekstrapulmoner tb'ların nadir olanıdır
- Gelişmiş ülkelerde insidansı tüm meme hastalıkları arasında %0,025-1. Hindistan gibi tb'un endemik olduğu ülkelerde bu oran %4'e çıkar
- İlk kez 1829'da Sir Astley Cooper tarafından «*scrofulous swelling of the bosom*» olarak tanımlanmıştır

-
- Tb mastit sistemik bir hastalığın komponenti olarak da tek başına da görülebilir
  - Daha çok üretken yaştaki kadınlarda görülür.
  - Erkeklerde çok nadirdir. E/K = 1/30
    - Lilleng ve ark, memede kitle bulunan 809 erkek olgunun hiçbirinde tb saptamamış.
    - Gupta ve ark'nın tb mastitli 160 olguluk serisinde olguların 6'sı erkek.

Risk Faktörleri

- Birden fazla doğum yapmış olma
- Emzirme
- Travma
- Süperatif mastit öyküsü
- AIDS

Klinik

- Semptomlar genellikle tanıdan birkaç ay önce başlar
- En sık bulgu; tek taraflı, soliter, sınırları düzensiz, sert, santral veya üst dış kadran yerleşimli kitle. İrregüler ve fikse (deriye, kasa, göğüs duvarına) olması ile meme karsinomunda ayırt edilmesi güçtür.
- Multiple kitle ve bilateral olması nadirdir, tüm tb mastitlerin %3'ünden azıdır
- Lezyon; tb ülseri, tb absesi şeklinde meme derisinden direne olacak şekilde progresyon gösterebilir.

Sınıflama

McKeown ve ark, tb mastitin 5 patolojik varyantını tanımlamışlardır (McKeown KC, Wilkinson KW. Tuberculosis of the breast. Br J Surg. 1952;39:420-9):

1) Nodüler form;

- En sık görülen formdur
- Lokalize, yavaş büyüyen, deriye invaze veya ülser olarak progresyon gösterebilen hatta sinüs oluşturabilen kitle şeklindedir.
- Histolojik olarak bu form; kazeifikasyon ve az miktarda fibrozis ile karakterizedir

---

2) Dissemine form;

- İkinci sık görülen formdur.
- Tüm memede yaygındır, çok sayıda ve birbiri ile bağlantılı tb odakları vardır, kazeifikasyona, ülserasyona ve sinüsler aracılığı ile boşalmaya yol açar.
- Üzerini örten deri multiple ülserle kalınlaşmıştır.
- Aynı taraf aksiller lenf bezleri büyümüştür.
- Genellikle yaşlı kadınlarda görülür ve malignite ile karışabilir

---

3) Sklerozan form:

- Kazeifikasyona deęil daha çok yaygın fibrozise neden olur.
- Tüm meme sertleřir, meme başı içeri çöker
- Yaşlı kadınlarda daha çok görülür ve yine karsinomu taklit eder

---

4) Tb mastitis obliterans:

- Epitel proliferasyonuna ve periduktal fibrozise neden olur
- Duktuslar tıkalıdır ve kistik boşluklar vardır (tıpkı kistik mastitde olduğu gibi)

5) Akut miliyer tb mastit:

- Miliyer tüberkülozun bir parçası olarak ortaya çıkar.

Sınıflama

Tewari yeni bir sınıflama oluşturmuştur (Tewari M, Shukla HS. Breast tuberculosis: Diagnosis, clinical features and management. Indian J Med Res. 2005;122:103-10)

1. **Nodüler**: En sık form. Genç kadınlarda görülür. Fibroadenom ya da malignite ile karışır. Tuberculous mastitis obliterans da bu gruba dahildir
2. **Dissemine**: Kazeifikasyon ve sinüs oluşumu ile karakterizedir. Acute miliary tubercular mastitis de bu gruba dahildir. Nadir görülür.
3. **Sklerozan**: Yaşlı kadınlarda yavaş gelişen ve kazeifikasyonun bulunmadığı form. Nadir görülür

İnfeksiyonun Giriş Yolları

- Lenfatik yolla inokülasyon (en sık)
- Basilin meme başı çatlaklarından doğrudan inokülasyonu (nadir)
- Komşu organdan geçiş
- Hematojen yolla inokülasyon

Tanı (grafi)

- AC grafide sekel lezyonlar, aksiller kalsifikasyon
- Mammografi:
  - Nodüler formda; memede sınırları düzensiz kitle ve ciltte kalınlaşma.
  - Dissemine formda radyolojik olarak kalınlaşmış deri nedeniyle dansitesi artmış bir meme izlenir.
  - Sklerozan formda fibrotik septalar ve içe çökük meme başı ile birlikte homojen dansitede kitle
- Tb mastiti telkin eden en önemli bulgu; sınırları düzensiz kitle ile lokalize kalınlaşmış deri arasındaki dens sinüs görünümüdür

Thimmappa D. Breast tuberculosis. Indian J Surg (December 2015) 77:1378-51384

Tanı (USG)

- USG'da tb'a spesifik bulgu yoktur
- USG daha çok göğüs duvarı ile olan ilişkiyi ya da lezyonlar arası fistül oluşumunu göstermek için önemlidir

Thimmappa D. Breast tuberculosis. Indian J Surg (December 2015) 77:1378-51384

- Yapılan bir çalışmada
  - Malign tümörü taklit eden kitle (%30)
  - Düzgün sınırlı kitle (%40)
  - Aksiller veya intrammary LAP (%40)
  - Asimetrik dansite ve duktal ektazi (%30)
  - Ciltte kalınlaşma, meme başı içe çöküklüğü, makrokalsifikasyon (her biri %20)
  - Ciltte sinüs oluşumu (%10)

Sakar AA. Eur J Radiol 2004; 51: 54-60

Tanı (CT ve MR)

- CT özellikle meme absesi tespiti ve direnaji için kullanılabilir.
- CT'de tb mastitle birlikte akciğer, plevra, kot gibi komşu organ ve dokularda tb odağı aranabilir
- MR yine abse oluşumunu saptamada ya da lezyonun meme dışı yayılımını göstermede kullanılabilir

Kesin Tanı

- Direkt mikroskopi ile ARB'nin saptanması (%12)
- Meme doku kültüründe *M. tuberculosis* üremesi (%25)
- Nükleik asit amplifikasyon testi (PCR).
- Histopatolojik olarak kazeifikasyon nekrozunun gösterilmesi ve lenf nodu tutulumunun saptanması.

-
- Khurram ve ark. 22 tb mastitli olgularının dokularında hem ARB bakmış hem PCR çalışmışlar, hepsinde ARB negatif ama 11'inde PCR pozitif gelmiş.
  - 6'sında kazeifikasyon nekrozu varmış
  - Hepsi anti tb tedaviden fayda görmüş.

Khurram M. Pathol Res Pract 2007; 203:699-704

Histopatolojik tanı yöntemi?

- İnce iğne aspirasyon biyopsisi tb mastitte ilk başvuru olan invaziv tanı yöntemidir. Tb mastitli hastaların yaklaşık %73'üne bu yöntemle tanı konur (epithelioid cell granulomas and necrosis)
- Özellikle sarkoidoz, fungal infeksiyon, duktal ektazi, malignite gibi diğer tanıları ekarte etmek için eksizyonel biyopsi gerekebilir

1. Infectious

- Mycobacterium tuberculosis
- Blastomycosis
- Cryptococcosis
- Histoplasmosis
- Actinomycosis
- Filarial infection
- Corynebacterium

2. Autoimmune process

1. Wegener granulomatosis
2. Giant cell arteritis
3. Foreign body reaction
4. Duct ectasia
Plasma cell mastitis
5. Subareolar granuloma
6. Periductal mastitis

3. Diabetes mellitus

4. Sarcoidosis

Fat necrosis

5. Idiopathic

	İdiyopatik granüloamatöz mastit	Tüberküloz mastit
Klinik	Genel durumu etkilemez	Genel durum bozuktur
	17-42 yaş	Her yaşta
	Memenin herhangi bir bölgesinde (genellikle subareolar bölge hariç) sert kitle	Memenin herhangi bir bölgesinde sert kitle
	Nadiren meme başından akıntı	Nadiren meme başından akıntı
	Hassasiyet vardır	Hassasiyet yoktur
	Aksiller LAP	Aksiller LAP
	1-8 cm kitle	1-8 cm kitle
	Klinik ve radyolojik olarak malignite ile karışır	Klinik ve radyolojik olarak malignite ile karışır

	İdiyopatik granüloamatöz mastit	Tüberküloz mastit
Histolojik	Meme lobülleri tutulmuştur	Meme dokusunun herhangi bir komponenti (lobül, duktus, yağ dokusu) tutulmuştur
	Lobüllerin içinde granüloma	Herhangi bir yerde granüloma
	Granüloma kapsamında; histiocytes, Langhans giant cells, lymphocytes, plasma cells, bazen eosinophilis	Granüloma kapsamında; histiocytes, Langhans giant cells, lymphocytes, nadiren plasma cells ve eosinophilis
	Kazeifikasyon nekrozu yok	Kazeifikasyon nekrozu var
	Yağ nekrozu	Yağ nekrozu
	Fibrozis	Fibrozis

*Baharoon S. Tuberculosis of the breast.
Ann Thorac Med. 2008 Jul-Sep; 3(3): 110-114.*

Tb prevalansının yüksek olduğu ülkelerde, ince iğne biyopsisinde granüloma saptanması, ARB veya kültür (+)'liği olmaksızın ampirik tedavi başlama endikasyonudur.

*Baharoon S. Tuberculosis of the breast.
Ann Thorac Med. 2008 Jul-Sep; 3(3): 110-114.*

Tedavi

Birinci basamak antitb ilaçlar

- İzoniiazid: **H**
- Rifampisin: **R**
- Pirazinamid veya Morfozinamid: **Z**
- Etambutol: **E**
- Streptomisin: **S**

- Başlangıç dönemi: 2 ay H R Z E

- İdame dönemi: 4 ay H R

Toplam 6 aylık tedavi

Gebelik ve Emzirme Dönemi

- FDA 'e göre H, R, E gebeler için C grubu. Z ???
- S, teratojen olduğu için kontrendike
- H gebelere ve emzirenlere mutlaka pridoksin ile verilmeli çünkü eksikliği yenidoğanda nöbete neden oluyor
- Pek çok çalışma ile antitb ilaçların anne sütündeki konsantrasyonu ölçülmüştür. ilaçların süttteki konsantrasyonu çok düşüktür, terapötik etkisi de yoktur
- Anneler enfekte olmayan memeden emzirmeye devam edebilir,

Mathad JS, Tuberculosis in pregnant and postpartum women: epidemiology, management. Clin Infect Dis 2012; 55(11):1532-1549

-
- Olguların yaklaşık %14'ünde medikal tedaviye yanıtızsızlık ya da ağrılı ülserle lezyonlar nedeniyle cerrahi girişim gerekir
  - Aksilla veya memedeki soğuk apsenin direnaji sinüs oluşumunu engeller.
  - Çok nadiren mastektomi gerekebilir (yaygın tb mastitde)

dikkatiniz için teşekkürler...

Tuberculosis is called the great mimicker